

arról tanúskodnak, hogy az alkotók kevesebb képzettséggel ugyan, „ügyetlenebb” kézzel, de teljes eszmei azonosulással készítették képeiket. Alkotásaik teljes és meghatározott szintet árasztanak. Az ikon tehát sokszor bonyolult szimbolikája ellenére teljesen népivé tudott válni, és elterjedtsége időben és térben meglepő arányokat mutat.

Tévedés lenne azt gondolni, hogy az ikonfestészet kizárólag a múlté. Eltekintve attól, hogy az ikonokkal való foglalkozás részben divatjelenség is, a keleti kereszténység szükségét érzi annak, hogy tovább ápolja az ikonok iránti szeretetét. Ez nem visszatérés, vagy újrafelfedezés, hanem az eszmei háttérből táplálkozó hagyomány folyamatos ápolása. Meggyőződése, hogy a modern művészetek kavargásában is megállja a helyét mélységével és tisztaságával. De új lendületet is kapott az ikonfestészet, és ennek során új ikonosztázionok létesültek (a Nyíregyházi Görögkatolikus Hittudományi Főiskola kápolnájában, Mezőzomboron, és Berzéken, stb.). Amilyen dicséretes az ikonfestészet felelédeése. olyan nagy félreértés lenne valamiféle gyökértelen ikonfestészet kialakulása, amely az érzékeltetett szellemi háttérrel figyelembe nem véve, pusztán a külső formák másolására szorítkozna. Éppen ezért nagyon hiányzik a magyar művészettörténeti irodalomból az olyan munka, amely kellő útmutatást adna e tekintetben, és a már meglevő történeti emlékeket és az újabb alkotásokat bemutatná.

Az ikonfestő művészi invenciója az eszmékkel való teljes azonosulásból áll. Ez a művészet mindig a hivatalos kultuszhoz tartozott, és erénye a szüntelen utalás szellemi háttérére, biblikus, liturgikus és aszketikus gyökereire. Egysíkúsága, frontális mivolta, háttérnélkülisége pedig teljes pártatlansága folytán válik nyitottá. Tanítást, eszméket, érzelmeket akar közvetíteni, de nem az önmagáért való szépség csalátkévé. Így a formalizmustól is messze van, amivel pedig szüntelenül vádolják.

Az ikonok a prototiposz megsokszorozódásai, tükörképei, közvetítő lépcsőfokai. Annak ereje ragyog át a súlyos anyagi alap (fal fatábla) által hordozott felület testetlenül finom és szellemi, indulatoktól mentes, mindig belső lelki emóciókat keltő formáin.

PARDI ANNA VERSE

Három motívum

*Tilalmak, falak és gátlások mentén
keringünk, mint vérbő csillagok.
Az ember nagyságára vonatkozólag
ismerjük a nemiség atomhálójában
a porszemeket, s a port;
s mintha csupa kitépett gyökerekre
épülne a világ, mire sem támaszkodhatunk;
s mintha az élőkől jövő sugárhatáson
csak elesni lehetne, kilépiünk egy oxigénes ajtón
a mikrokozmosz misztériumból szabadulni az
űrbe.*

*

*Mert mit ér az, ha jó egészséget
kíván a Sátán,
és csak az ember-alattiban és ember-felettiben
érdekeltet: s a kettő közötti zokogva jár,
s odacsap fák hulló leveleibe,
autókerekéhez.*

*Úgy múltunk el, ahogy élünk,
ki könnyebben, ki nehezebben
hétpróbánk is lejár az időben,
s az, hogy szeretnünk kell ellenségeinket.
Elsötétlik bennünk minden nép,
minden teremtés,
csak a koporsó utolsó megszorítása áll,
s mint bárányon a farkasi világ,
átömlik rajtunk világ és nyár, áradás,
s mint búcsúzó, csodálatos zsebkendőnket
leejtjük az eget
az újonnan világra jöttek tekintetébe.*

SÍKI GÉZA

PAPI SORS '78

A rendház ebédlőjébe ferdén tűz be a nap. A falak mentén figyelő, áhílatos szentek bókolva állnak a sugárzó fényben. Levesszag úszik a levegőben. Kanalak csörögnek, időnként az öblös vizeskancsók felé nyúl egy-egy remegő, kékes öreg kéz. Aki régi regényekben olvas papi ebédekről, bizonyára azt várna, hogy most körbejár az arc nélküli inas, leszedi a kiürült tányérokot, s újakat helyez az asztalra, majd bort tölt a metszett poharakba. A valóság azonban más. Aki végzett a levesével, felemelkedik helyéről, s az ebédlő túlsó falán vágott ablakhoz igyekszik. Hamarosan kéz nyúlik ki onnan: tányért tart, a következő s egyben az utolsó fogással, mely a mai böjti napon diós metélt.

— Kávét? — kérdi a házfőnök és zsebkendőjével törli izzadó homlokát.

— Köszönöm, inkább majd otthon.

Nyílik az ajtó. Kopott ruhában, műanyagkeretes szemüveggel orrán, alacsony alak igyekszik befelé. Karján motorszemüveg lóg, másik kezében aktatáskát lóbál. Egyszeriben megélenkül az ebédlő. A tányérba mélyedő arcokat megaranyozza a derű, s egymás szavába vágva, kiáltozva fogadják a jövevényt:

— Jusztin... Megjött a Jusztin!... Mit hoztál Jusztin?... Hol hagyta a paripádat, Jusztin?... Nem maradt ebéd, Jusztin!...

Az újonnan jött szerényen mosolyogva ballag az asztal vége felé. Látszik, hozzá van szokva a vidám kérdésekhez. Aprólékos gonddal leoldja karjáról a szemüveget, melynek egyik üvege végig van repedve, az aktatáskát a szék lábához támasztja. A szomszédja máris hozza neki a tányért a párolgó levessel. s Jusztin atya, felragadva kanalát, eltűnik a zöldségek és nokedlik között.

Az ebédlő nyugalma felbolydul. Halk zsongás tölti meg az öreg falakat, innen-onnan nevetés kél, csillognak a szemek, pedig nem is került bor az asztalra. Jusztin atya érkezése mintha villanyárammal telítette volna a levegőt.

— Ismeri? — kérdi a házfőnök, és egy szemtelen legyet hessent el a kenyeres kosárból. A kenyér az egyetlen, melyből a k-i atyák tetszés szerint ehetnek, egyébként nagyon szerényen élnek.

— Még sosem láttam.

— Ő ennek az egyházmegyének legnépszerűbb embere. Jusztin atya. Hosszú-hosszú évekig káplánkodott, mindenki azt hitte nem lesz képes többre. Tíz mondatot nem tud elmondani egyvégtében. Prédikációi sosem tartanak tovább öt percnél. Soha nem tudtam megérteni, miért járnak annyian az ő miséjére. Képzeld, a plébánosa nagyszerűen felkészült ember volt, mindig a legújabb teológiai kérdéseket ismertette beszédeiben, s lassan mégis kihalt a miséje. Az emberek Jusztinhoz pártoltak. A plébános halála után hosszú ideig nem töltötték be a helyet, de olyan nagy a paphiány, hogy végül mégis ő lett a plébános.